

Posudek diplomové práce:

Martina ŠTIKOVÁ, *Pozemkové knihy vsi Hvožd'any z let 1695–1748.*

Filozofická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, Ústav archivnictví a pomocných věd historických, České Budějovice 2023, 100 stran.

Pozemkové knihy patří bezesporu mezi cenné prameny, jsou však zpravidla využívány jen pro dílčí informace a detailnějšímu a komplexnímu zkoumání jsou podrobovány spíše výjimečně, takže zatím neexistuje velké množství důkladných studií, zabývajících se konkrétními svazky, jejich obsahem a formou; volbu Bc. Martiny Štikové, která se rozhodla se jim věnovat, lze rozhodně uvítat. Specifikem diplomové práce je přitom zaměření na jedinou vesnici (Hvožd'any), což bylo dáno zejména tím, že pro ni vznikla samostatná kniha, současně ale byly vzaty v potaz dvě knihy další, které se k této vesnici rovněž vztahují.

Diplomová práce M. Štikové sestává z osmi kapitol doplněných úvodem a závěrem. Zatímco v Úvodu (s. 8–12) autorka seznamuje se strukturou práce a nejdůležitější literaturou použitou pro zpracování textu, další kapitola představuje stručně historii sledované vsi Hvožd'any (s. 13–16), ale i panství Lnáře, jehož byla součástí (s. 17–22). Podobně informativní charakter má rovněž následující krátká kapitola věnovaná vrchnostenské správě, jejím písemnostem (resp. spíše jejich výběru) a velmi stručně také postavení poddaných ve sledované době, tj. na přelomu 17. a 18. století (s. 23–26). Poněkud detailněji jsou zpracovány další dvě kapitoly: první se zabývá pozemkovými knihami, přičemž autorka přináší jejich charakteristiku, přibližuje jejich historii a vývoj a zvláštní pozornost věnuje i terminologickým otázkám a jejich ukládání (s. 27–32), druhá se zaměřuje na poddanskou držbu nemovitostí a obsahuje informace o zakoupené i nezakoupené držbě, poddanské odúmrti, dědickém a nápadnickém právu, výměnku a povinnostech hospodáře (s. 33–40). Jedná se logicky o kompilativně pojaté kapitoly, v nichž autorka prokázala znalost dané problematiky i stávající literatury, přestože by některým pasážím prospělo jasnější ukotvení v rámci historického vývoje.

Počínaje pátou kapitolou již autorka představuje přímo výsledky svého výzkumu. Pátá kapitola (s. 41–51) je tak věnována rozboru všech tří hlavních zkoumaných pramenů, tj. pozemkové knihy panství Lnáře z let 1695–1706 (resp. 1690–1717), pozemkové knihy vesnice Hvožd'any (1719) z let 1720–1748 a knihy emfyteutického prodeje panských mlýnů panství Lnáře z let 1696–1745 (1830), a M. Štiková v ní postupně uvádí jejich vnější i vnitřní popis (včetně rozboru písarských rukou), poté se detailně zaměřuje na strukturu a obsah zápisů, které se v nich nacházejí, a nakonec přináší jejich komparaci pokud jde o jejich podobu a obsah. Vzhledem k tomu, že poddaní z Hvožd'an měli povinnosti vůči kostelům sv. Prokopa v Hvožd'anech, ale i ke kostelu sv. Voršily v Újezdci, zaměřila se autorka v šesté kapitole své práce (s. 52–56) na vysvětlení problematiky kostelního záduší a železných neboli zádušních krav a na představení obou kostelů, i když by bylo vhodné tyto pasáže více propojit se studiem zkoumaných knih. V sedmé kapitole (s. 57–59) se pak studentka soustředila na tzv. Zíbův mlýn v Hvožd'anech a jeho prodej. Jakýsi „koncentrát“ všech údajů obsažených ve zkoumaných pramenech představuje osmá kapitola (s. 60–62), která dosti hutným způsobem shrnuje informace z obou knih, týkající se cen gruntů a poddanských plateb a shromážděné v tabulkách č. 1 až 5 na s. 77–82 (jen se bohužel v textu kapitoly nenacházejí odkazy na ně a u samotných tabulek chybějí údaje, na základě čeho byly vypracovány). Je zřejmé, že vzhledem k nepřilíš

dlouhé době vedení knih se jedná spíše o statické prameny, z nichž lze postihnout případné dynamické změny jen omezeně, přesto zaujmou rozdíly ve výši platů k oběma záduším v obou knihách, které však autorka nechává stranou pozornosti, stejně jako vztah knih k vrchnostenské správě (přestože tou se zabývá v jedné z úvodních kapitol, i když v obecné rovině), což by napomohlo k objasnění vzniku dokumentů. Shrnutí informací vzešlých ze studia zkoumaných pramenů pak autorka nabídla v Závěru (s. 63–64), škoda jen, že až v těchto pasážích uvádí, že „jména předchozích držitelů uvedených u jednotlivých usedlostí byla porovnána s obyvateli Hvožd'an zaznamenanými v Berní rule“ (s. 63), chybí však odkaz či případně další zmínky v textu práce, Berní rula není ani uvedena v seznamu pramenů – a kromě toho by vzhledem k době vzniku bylo vhodné srovnání s podklady k Tereziánskému katastru. Je ovšem zřejmé, že závěrečné pasáže, zpracovávané těsně před odevzdáním práce bez „propojení“ s předchozím textem a bez detailnějšího vyhodnocení zjištěných skutečností (a také bez možnosti detailnějších konzultací) již byly poznamenány časovou tísní.

V diplomové práci M. Štikové nechybějí obligátní náležitosti v podobě seznamu zkratk (s. 65) a zejména seznamu nevydaných i vydaných pramenů, literatury a internetových zdrojů (s. 66–72), autorka nezapomněla ani na seznam příloh (s. 73–74), které vedle již zmíněných tabulek (včetně tabulky obsahující přehled splátek za hvožd'anský mlýn) tvoří reprodukce dvou map, dnešní fotografie kostelů a mlýna a především obrazové ukázky ze zkoumaných knih.

K jazykové a stylistické úrovni práce není třeba mít zásadní výhrady, i když se studentka nevyvarovala některých chyb a překlepů, text práce má logickou a jasnou strukturu a je srozumitelný i čtivý.

Martina Štiková se ve své práci zaměřila na jedinou vesnici, za nejvýznamnější výsledky lze označit srovnání zkoumaných knih, jejich obsahu a výpovědní hodnoty – a samozřejmě zpracování údajů v nich obsažených a jejich sestavení do zmíněných tabulek. Výsledná práce představuje zajímavý příspěvek především k dějinám vsi Hvožd'any, částečně i k dějinám panství Lnáře či k problematice postavení poddaných a také k dosavadním zpracováním pozemkových knih. Přestože by si některé pasáže zasloužily ještě další „dotažení“ a „propojení“, splňuje dle mého soudu diplomová práce Bc. Martiny Štikové rozhodně požadavky kladené na tento typ prací, a proto ji doporučuji k obhajobě a navrhuji klasifikovat stupněm **velmi dobře**.

V Praze dne 7. června 2023

Prof. PhDr. Marie Ryantová, CSc.